

ОЦІНКА КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ ЗА ТИПОМ БУДОВИ ТІЛА

Дідківський А. М., к.с.-г.н.

Постановка проблеми. У всіх країнах інтенсивного тваринництва застосовують оцінку екстер'єру і конституції тварин. Досить вказати, що США своїми успіхами у розведенні найбільш високопродуктивної молочної породи у світі голштинської худоби значною мірою зобов'язані селекції тварин за типом, першу модель якого було розроблено селекціонерами ще в 1922 році. У результаті довгорічної цілеспрямованої селекції було створено голштинську худобу з яскраво вираженим молочним типом тварин. Оцінка будови тіла входить як складова у всі селекційні програми при вдосконаленні існуючих та створенні нових типів і порід [2].

Програмою створення нових молочних порід в Україні визначено породні особливості та цільові стандарти для української чорно-рябої молочної породи, які є основним орієнтиром у селекційному процесі створення й удосконалення внутріпородних типів тварин [1]. Практикою країн світу з розвиненим молочним скотарством і багатьма вітчизняними вченими доведено, що кращі за екстер'єрними якостями тварини, як правило, вирізняються високою молочною продуктивністю, доброю відтворною здатністю та продуктивним довголіттям [6].

Мета, об'єкт та методика досліджень. Метою наших досліджень було проведення лінійної оцінки типу тілобудови корів української чорно-рябої молочної породи, яка була створена шляхом відтворного схрещування корів чорно-рябої породи з плідниками голштинської породи.

Лінійну оцінку за типом тілобудови проводили в стаді племрепродуктора української чорно-рябої молочної породи ПСП "Новаки" Коростенського району Житомирської області. Оцінка корів за типом проводилася згідно методики [4].

Методика системи класифікації корів за екстер'єрним типом включає:

- а) систему лінійного описування статей екстер'єру;
- б) комплексну оцінку за чотирма групами екстер'єрних ознак;
- в) присвоєння корові одного із шести класів за 100-бальною системою;
- г) побудову графіка екстер'єрного профілю.

Лінійна оцінка екстер'єру молочної худоби проводиться за 50-бальною системою за 18 ознаками. Крайні точки шкали відповідають крайнім біологічним обмеженням для даної ознаки. До ознак у яких крайні біологічні відхилення оцінюються від 1 (негативне) до 50 (позитивне), а середній розвиток 25 балів відносяться: ріст, міцність будови, глибина тулуба, вираженість трикутника, довжина крижів, ширина крижів, передне прикріплення вимені, прикріплення задньої частини вимені, підтримка вимені, глибина вимені. У решти ознак – спина, кут крижів, задні ноги (вигляд збоку), ратиці, постановка ратиць, розміщення дійок, розмір дійок, крайні відхилення у бік до 50 балів визначаються як недоліки статті, а розвиток з оцінкою в 25 балів вважається найкращим варіантом її вираженості.

За результатами проведеної лінійної оцінки будується графік екстер'єрного профілю, де осьова лінія - це нульова відмітка, яка відповідає оцінці ознак в 25 балів. Відхилення вліво на три сігми показує, що дана ознака оцінюється нижче ніж в 25 балів, а відхилення вправо – про кращий розвиток ознак.

Лінійна оцінка типу молочної худоби доповнюється комплексною оцінкою певної

кількості груп ознак екстер'єру за 100-бальною шкалою. У нашій системі класифікації використовується чотири комплекси ознак, які характеризують загальний вигляд (30%), молочність (20%), об'єм тіла (20%) та молочна система (30%). Загальна оцінка за екстер'єрний тип складається із суми балів, яка показує в якій мірі тварина наближається до фізичного ідеалу. В результаті цієї оцінки всіх корів класифікують на 6 класів, найкраще – 90-100 балів; дуже добре – 85-89 балів; добре с плюсом – 80-84 бали; добре – 75-79 балів; задовільно – 65-74 бали; погано – 50-64 бали.

Одержані дані оброблені статистично за методиками описаними М.О.Плохінським [5] і Є.К.Меркур'євою [3] з використанням комп'ютерної програми EXSELL.

Результати досліджень. За викладеною методикою в племрепродукторі української чорно-рябої молочної породи ПСП "Новаки" була проведена оцінка типу тілобудови 120 корів (табл. 1).

Таблиця 1

Лінійний профіль корів української чорно-рябої молочної породи

Ознаки	Ступінь вираж. ознаки	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Ступінь вираж. ознаки	δ
Ріст	низький			■					високий	1,05
Міцність тілобудови	слабка					■			міцна	0,21
Глибина тулуба	мілка					■			глибока	0,94
Вираз. трикутника	погана					■			добра	0,43
Спина	провисла			■					випукла	0,62
Кут крижів	високий					■			опущений	0,46
Довжина крижів	коротка					■			довга	0,72
Ширина крижів	вузька			■					широка	0,34
Задні ноги	слонові					■			шабlistі	0,84
Ратиці	роздвоєнні			■					зімкнуті	0,52
Постанова ратиць	мала					■			велика	0,12
Переднє прик. вимені	слабке					■			міцне	1,03
Прик. задн. частини вимені	низьке			■					високе	1,14
Ширина задн. част. вимені	вузьке			■					широке	0,57
Підтримка вимені	слабка			■					міцна	0,82
Глибина вимені	низьке					■			високе	0,20
Розміщення дійок	назовні					■			у середину	0,64
Розмір дійок	короткі			■					довгі	0,44

В цілому корови української чорно-рябої молочної породи мають низький ріст, достатньо міцну будову з глибоким, добре розвиненим тулубом, з добре вираженим молочним трикутником. Спина та крижі у тварин в основному рівні. Крижі достатньо довгі і в міру широкі. Тварини мають дещо шабlistу постанову задніх кінцівок. Ратиці значно роздвоєні, але не в тій мірі щоб бути травмованими, постанова ратиць правильна. Корови мають міцне прикріплення передньої частини вимені. Задня частина вимені прикріплена не достатньо високо і дуже вузьке. Підтримуюча зв'язка слабка, в результаті чого загальне прикріплення вимені і його глибина не відповідають моделі. Дійки розміщені усередину і за розміром дещо короткуваті.

Також був проведений аналіз показників оцінки корів за комплексом ознак: загальний вигляд, молочність, об'єм тіла та молочна система (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка екстер'єру корів української чорно-рябої молочної породи за групою ознак

Ознаки	Розподіл балів за методикою		В стаді	
	балів	%	балів	%*
Загальний вигляд	30	30	19,8	66,0
Молочність	20	20	12,7	63,5
Об'єм тіла	20	20	15,2	76,0
Молочна система	30	30	18,4	61,3
Сума балів	100	100	66,1	66,1

*Примітка:** - відповідно у % до методики лінійної оцінки екстер'єру молочних корів.

Встановлено, що за сумою балів (66,1 бала) корів стада можна віднести до 5 класу – задовільно (65-74 бали).

Висновки. Таким чином, в результаті досліджень встановлено, що тварини української чорно-рябої молочної породи за лінійною оцінкою типу тілобудови не відповідають параметрам цільового тандарту (моделі), особливо за ознаками вим'я. За комплексною оцінкою тварини мають задовільну оцінку типу тілобудови (66,1 бала).

Використані джерела інформації

1. Буркат В.П. Лінійна оцінка корів за типом / В.П. Буркат, Ю.П. Полупан, І.В. Йовенко – К.: Аграрна наука, 2004. – 88 с.
2. Басовський М.З. Розведення сільськогосподарських тварин / М.З. Басовський, В.П. Буркат, Д.Т. Віннічук та інш. – Біла Церква, 2001. – 400 с.
3. Меркурьева Е.К. Генетика с основами биометрии / Е.К. Меркурьева — М.: Колос, 1983. — 424 с.
4. Методические рекомендации по оценке быков по типу их дочерей, получаемых при поглотительном скрещивании коров отечественных пород с голштинами / Ж.Г. Логинов, П.Н. Прохоренко, А.Н. Дидковский. — Л., 1989. — 31 с.
5. Плохинский Н.А. Руководство по биометрии для зоотехников /Н.А. Плохинский — М.: Колос, 1969. — 255 с.
6. Hewitt D. Linear assessment of beef merit /D. Hewitt // British Cattle Breeders Club Digest. — 1994. — № 49. — P. 25-28.